

Nærings- og fiskeridepartementet
Postmottak@nfd.dep.no

Vår dato:

07.03.2022

NHO Reiseliv hørings svar om tiltakspakker som gjelder innreise

NHO Reiseliv er den største arbeidsgiver- og næringsorganisasjonen for reiselivet i Norge med over 3 600 medlemsbedrifter. Vi er tilknyttet Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). Vi arbeider for å sikre våre medlemmer arbeidsvilkår og utviklingsmuligheter som styrker reiselivsnæringen. Medlemsbedriftene er representert innen overnatting/servering, camping, transport, opplevelser, formidling og landsdels- og destinasjonsselskap. Vi takker for muligheten til å komme med innspill.

Hovedmomenter

Helsedepartementet skriver at "pakkene med tiltak skal være et overordnet rammeverk som skal ligge klare ved mulige smitteutbrudd og nye virusvarianter, og planen er at de skal kunne brukes som utgangspunkt både til innstramming og lettelse av innreisetiltak." NHO Reiseliv forutsetter at det gjennomføres en ny høringsrunde med lengre frist og også mer omfattende detaljnivå for både denne og andre beredskapsplaner som skal brukes ved fremtidige virusutbrudd, pandemier og lignende kriser.

Det følger av den foreslåtte tiltakspakken at Regjeringen, ved Helsedepartementet og Helsedirektoratet, ønsker å innføre en rekke inngripende innreiserestriksjoner allerede ved et moderat smittetnivå. NHO reiseliv er uenig i dette, særlig tatt i lys av dagens smittesituasjon. Etter nyttår har det vært det høyeste smittetrykket i både Norge og Europa gjennom hele pandemien, likevel har Norge klart seg fint uten innreiserestriksjoner.

Det er gode grunner til å etterspørre hvilket smittetrykk myndighetene mener at vi er på per dags dato? For basert på tall både for Norge og verden og sammenliknet med perioder tidligere i pandemien, er smittetrykket nå svært høyt. Men hvordan vil dagens smittetrykk plassere seg i de ulike tiltaksnivåene? Dersom Helsedirektoratet mener at dagens smittetnivå er høyere enn "moderat", hvorfor er det nødvendig med innreiserestriksjoner for et "moderat" smittetnivå i fremtiden, når det ikke anses som nødvendig per dags dato? NHO Reiseliv mener at innreiserestriksjoner først bør bli aktuelt ved tiltaksnivå "svært høyt". Dette peker også på et annet sentralt problem ved hele høringen, nemlig det faktum at det er ingen beskrivelse av hva de ulike nivåene tilsier av smitteomfang.

Våre viktigste innspill kan oppsummeres som følger:

- Det er for lave terskelverdier for innføring av tiltak. Vår oppfatning er at samtlige tiltak må løftes minst et hakk opp; det som er på moderat må til høyt osv. Tiltakene som beskrives på moderat nivå oppleves allerede som svært krevende for bransjen.

- Samlet sett gir tiltakspakken uttrykk for innreiserestriksjoner tidligere enn hva som er forholdsmessig. Det er særlig viktig at innreiseforbudet og innreisekarantenen ikke blir gjeninnført. Per dags dato er det et globalt høyt smittetrykk, samtidig som vi ikke har innreiseregler – slik bør det også være i fremtiden
- Tiltakene mangler en logisk indre sammenheng. Under første kategori står det "innreiserestriksjoner". Der står det at innreiserestriksjoner først foreslås innført på "svært høyt" nivå. Likevel følger det av resten av dokumentet at det foreslår en rekke inngripende innreiserestriksjoner allerede på "moderat" smittensnivå. Dette må ryddes opp i.
- NHO Reiseliv har vanskelig for å se hvordan det kan være nødvendig med innreisekarantene allerede ved moderat smittensnivå. Innreisekarantene er innreiserestriksjonen som påvirker reiselivsbedriftene i størst grad, ettersom det setter en effektiv stopper for både turister og arbeidsinnvandring.
- Det bør for fremtiden etterstrebes å lage en enhetlig side med info både på norsk og andre relevante språk hvor man lett kan orientere seg om de til enhver tid gjeldene regler for innreise og regler i landet etter ankomst.

Innspill til forslag til tiltakspakke om innreiseregler

Ulike type innreiserestriksjoner påvirker en rekke bedrifter i Norge. For det første begrenser det muligheten for turister å komme til Norge. For det andre hindrer det tilgangen til utenlandsk arbeidskraft. Hoteller, restauranter og andre reiselivsbedrifter er helt avhengig av utenlandsk arbeidskraft, for å ha tilgang til nok arbeidskraft. Gjennom hele pandemien har det vært en enorm mangel på arbeidskraft til reiselivsbedriftene i Norge.

Det følger av den foreslåtte tiltakspakken at Helsedirektoratet ønsker å innføre en rekke inngripende innreiserestriksjoner allerede ved et moderat smittensnivå. NHO Reiseliv er uenig i dette, særlig sett hen til dagens smittesituasjon. Etter nyttår har det vært det høyeste smittetrykket i både Norge og Europa gjennom hele pandemien, likevel har Norge klart seg fint uten innreiserestriksjoner. Mener Helsedirektoratet at dagens smittensnivå tilsier et smittetrykk som er lavere enn "moderat"? Hva skal i så fall til for at et smittetrykk karakteriseres som høyt eller svært høyt? I det tilfelle at Helsedirektoratet mener at dagens smittensnivå er høyere enn "moderat", hvorfor er det nødvendig med innreiserestriksjoner for et "moderat" smittensnivå i fremtiden, når det ikke anses som nødvendig per dags dato?

Norge er nå i en situasjon hvor alle som vil og kan er fullvaksinert. Det må hensyntas ved nye eventuelle tiltak. Samlet sett gir tiltakspakken uttrykk for innreiserestriksjoner tidligere enn hva som er forholdsmessig, etter NHO reiselivs vurdering. Det er særlig viktig at innreiseforbudet og innreisekarantenen ikke blir gjeninnført. Per dags dato er det et globalt høyt smittetrykk, samtidig som vi ikke har innreiseregler – slik bør det også være i fremtiden.

Uklarheter i tiltakspakken

Under første kategori står det "innreiserestriksjoner". Der står det at innreiserestriksjoner først foreslås innført på "svært høyt" nivå. Likevel følger det av resten av dokumentet at det foreslår en rekke inngripende innreiserestriksjoner allerede på "moderat" smittensnivå. For eksempel innreisekarantene, testing, registrering m.m.

Mener Helsedirektoratet *innreiseforbud* når de skriver "innreiserestriksjoner"? Dette må oppklares.

Differensiering ut ifra smittetrykk fra avreise land og vaksinestatus

Gjennom nesten hele pandemien har innreisereglene vært knyttet til smittetrykket i avreiselandet. Dette har vært kategorisert i ulike farger, hvor alle andre farger enn grønt og oransje primært har betydd innreiseforbud eller ulike innreiserestriksjoner. Bakgrunnen for differensieringen har vært logisk. Det har vært antatt at innreise fra land med lite smittetrykk har mindre sannsynlighet for å ta med smitte inn i landet, sammenliknet med reisende fra land med høyere smittetrykk. Dette er likevel langt fra treffsikkert. Systemet tok ikke høyde for innreisende som tok en taktisk mellomlanding til et land med lavt smittetrykk.

Pandemien er nå i en ny fase hvor alle i Norge som vil og kan er fullvaksinert. Det innebærer mindre risiko for å bli smittet og mindre risiko for alvorlig sykdom. I tillegg er store deler av verden vaksinert, selv om det fortsatt gjenstår et stort arbeid. Videre er pandemien over i en ny fase hvor det er en unison enighet om at det generelt sett kan aksepteres mer smitte. Likevel fremkommer det av tiltakspakkene at det foreslås en differensiering på tiltakene ut ifra smittetrykket fra avreiselandet. Dette er det vanskelig å forstå seg på. All den tid omikron har vist at innreiserestriksjoner basert på avreiselandet ikke hindrer nye varianter fra å komme inn til Norge.

I tillegg har differensiering ut ifra smittetrykk og vaksinestatus ført til særdeles forvirrende regler. NHO Reiseliv har gjennom hele pandemien blitt kontaktet ukentlig, ofte daglig, for å veilede bedrifter om regler som har vært forvirrende og lite tilgjengelig. Det har vært særlig vanskelig for medlemsbedriftene fra våren 2021 til høsten 2021. Av disse grunner bør en differensiering av innreiserestriksjoner basert på smittetrykk og vaksinestatus være historie. Hvis det likevel innføres, er myndighetene nødt til å ha bedre og annerledes kommunikasjon av restriksjonene, sammenliknet med hvordan restriksjonene har vært formidler så langt.

Innreisekarantene

Som det følger av våre argumentasjon om tiltaksnivå og dagens smittetrykk over, har NHO Reiseliv vanskelig for å se hvordan det kan være nødvendig med innreisekarantene allerede ved moderat smittenivå. Det bør heller ikke være nødvendig på høyt smittenivå. NHO Reiseliv forstår at det kan være ønskelig ved et svært høyt smittenivå, samtidig er det ikke lett å forstå hvordan et slikt tiltak er hensiktsmessig og forholdsmessig. Særlig sett hen til erfaringen fra Omikron, hvor innreiserestriksjoner ikke hindret viruset fra å spre seg i Norge.

Innreisekarantene er innreiserestriksjonen som påvirker reiselivsbedriftene i størst grad, ettersom det setter en effektiv stopper for både turister og arbeidsinnvandring. En ny runde med innreisekarantene vil være dramatisk for reiselivsbransjen og vil nok øke konkursfaren og behovet for støtteordninger.

Testing og innreiseregistrering

NHO Reiseliv er kritisk til innføring av testing ved adkomst allerede ved moderat smittenivå. Det bør heller ikke være nødvendig på høyt smittenivå. Ettersom det per dags dato er et høyt smittetrykk, uten at det anses som hensiktsmessig med test ved grensen.

Testing etter ankomst, for eksempel på dag tre som det har vært tidligere, ødelegger i praksis for turisme og er vanskelig å håndheve og praktisere. I det tilfelle at det blir nødvendig med testing på et tidspunkt, er det beste for reiselivsbedriftene at det skjer før ankomst, eller ved hurtigst på grensen.

Innreiseregistrering er den innreiserestriksjonen som er minst problematisk for reiselivsbedriftene, og bør være et virkemiddel man bruker før andre mer restriktive tiltak. Det samme gjelder krav om munnbind på transportmiddel.

Innreiserestriksjonenes konsekvenser og søknadsbaserte unntaksordninger fra innreiserestriksjoner for arbeidsreisende

For reiselivet utgjør utenlandsmarkedet et sted mellom 30 og 40 % av omsetningen. Det sier seg selv at mye av dette ble borte i årene 2020-2021. Men også utenlandske ansatte er en svært viktig komponent i det norske reiselivsproduktet. Dette gjelder både spesialister og mer "vanlige" ansatte som servitører og resepsjonister. Generelt sett sier man at personalkostnader er den største enkeltkostnaden i reiselivet, og kan utgjøre opp mot 40 % av kostnadene. Dette er innsatsfaktorer det er svært vanskelig å erstatte eller automatisere.

Reiselivet opplevde at det var liten forståelse for dette da man innførte strenge krav til innreise vinteren 2021. Vi som næringsorganisasjon måtte bruke svært mye tid på å skape forståelse for dette hos myndighetene. Det virket som om man hadde bedre forståelse for mer tradisjonelt næringsliv og de behov som fantes der vedr. spesialister, enn at rafting-guider, spesialist-kokker og andre var strengt nødvendig for å unngå driftsstans i prosjekter eller virksomheter i reiselivet.

På en pressekonferanse 13. april 2021, annonserte statsminister Erna Solberg at regjeringen fra og med 14. april utvider den søknadsbaserte innreiseordningen. Ifølge regjeringen, skulle ordningen nå inkludere personell som er strengt nødvendig for å unngå driftsstans i prosjekter eller virksomheter de neste fire månedene. Dette gjaldt uavhengig av bransje. Unntaksbestemmelsen var ment å være snever, og vil tolkes strengt.

Reiselivsbedrifter over hele landet forberedte seg på å åpne, og om de skulle være klare til høysesongen starter, måtte de få inn de som skal reise inn i landet til å gjennomføre den nødvendige karantenen. NHO Reiseliv savnet at næringsdepartementet ga tydelige føringer for hvordan Sjøfartsdirektoratet skulle håndtere søknadene. Svært ofte fikk man også avslag pga små detalj-feil, og havnet bakerst i køen igjen, en at dette heller kunne vært ordnet med litt skjønn eller en tlf.

Vi registrerte at saksbehandlerne manglet den nødvendige kunnskapen om hvordan reiselivet fungerer, hvilken kompetanse som trengs og hva som regnes som næringskritisk for reiselivet. Det er mange andre arbeidsplasser på en restaurant som ikke kan starte opp igjen dersom de ikke får tilgang til kjøkkensjefen med spesialkompetanse.

De strenge tiltakene gjorde også at norsk reiseliv stod i en dårligere posisjon for å konkurrere om europeiske og internasjonale ansatte i et arbeidsmarked som var presset. Dette gjorde at man mistet en del gamle ansatte som hadde reist hjem til andre land, de fikk ikke komme tilbake til Norge og fant seg jobb andre steder, eller at man ikke fikk konkurrert om nye ansatte på like fot som andre europeiske reiselivsaktører. Dette forsinket gjenreisningsevnen til norsk reiseliv. Mye av problemene her ble ikke løst før man løste opp fullt. Vi forsøkte å spille inn løsninger forankret i ansvarlig smittevern som at de ansatte kunne ta karantenen på stedet de skulle jobbe, at de først ble hentet av

arbeidstager på innreisestedet (eksempelvis Gardermoen). Men dette fikk man ikke gehør for.

For det tilfelle at det blir nødvendig med en nye strenge innreiserestriksjoner, anmodes det om at alle som kan vise til en signert arbeidsavtale, slipper innreiseforbudet og alt av innreiserestriksjoner. Om strengt nødvendig bør en kort karantene med testing ut være mulig å gjennomføre på arbeidsplassen eller steder som arbeidstaker disponerer. En søknadsbasert ordning kan ikke lenger være nødvendig og forholdsmessig. Arbeidstakere med signerte arbeidsavtaler står for et svært begrenset antall mennesker, det kan ikke være noe problem uavhengig av smittesituasjon å slippe de inn i landet.

Komplisert regelverk

I store deler av 2021 hadde Norge Europas strengeste innreiseregler, samtidig som disse reglene opplevdes svært lite tilgjengelig. Det var vanskelig selv for jurister som etter hvert ble trent i å lese covid-19-forskriften, å finne ut hva som var gjeldende innreiserestriksjoner. Dette bedret seg noe i september 2021. Informasjonen var fortsatt lite tilgjengelig, men reglene ble litt enklere og endret seg sjeldnere. Konsekvensene av de strenge reglene var at bedriftene fikk færre gjester fra utlandet og at bedriftene hadde for få arbeidstakere til å ta imot de norske gjestene som kom på besøk. Det er verdt å legge merke til at myndighetene oppfordret til at nordmenn skulle feriere lokalt, men samtidig gjorde det svært vanskelig for bedriftene å ha nødvendig antall arbeidstakere til å ta imot de besøkende.

Færre turister har ført til omsetningsnedgang for bedriftene, noe som igjen har ført til behov for støtteordninger for bransjen. Manglende arbeidskraft er mindre synlig, men kanskje enda mer alvorlig på lang sikt. Arbeidstakerne dro til andre europeiske land, for eksempel våre nordiske naboer, for å arbeide istedenfor i Norge. Arbeidstakerne drar ofte til det samme landet vært år og mange bedrifter melder nå til oss at de er redd for at de strenge innreisereglene har ført til et varig tap av en rekke nødvendige arbeidstakere.

Tiltak i fremtiden

NHO reiseliv oppfordrer myndighetene til å være varsom med å innføre nye og strenge innreiserestriksjoner. For det tilfelle at myndighetene finner det nødvendig å innføre nye innreiserestriksjoner oppfordres det til å unngå innreiseforbud og innreisekarantene. I tillegg er det helt essensielt at informasjon ut til befolkningen blir bedre og at reglene blir mindre komplisert.

Med vennlig hilsen

Ole Michael Bjørndal
Fagdirektør næringspolitikk
NHO Reiseliv

Steinar Gløer Aarum
Advokatfullmektig
NHO Reiseliv